

ВІННИК ОКСАНА МАР'ЯНІВНА,

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії
правових наук України,
Україна, м. Київ

УДК 346.2; 347.725

Правове регулювання корпоративних відносин: проблема оптимізації

Стаття присвячена проблемам оптимізації правового регулювання корпоративних відносин в Україні з урахуванням європейського (німецького, зокрема) досвіду. Україна – чи не єдина країна в Європі, яка має досить складне правове регулювання корпоративних відносин, що забезпечується кількома кодексами і законами. Результатом подібного регулювання є наявність численних дублюючих норм, колізій і в той же час – прогалин, застарілих норм, нестабільність регулювання.

На відміну від України, Німеччині вдалося уникнути більшості вищезазначених недоліків: кодифіковані акти (Цивільне та Торговельне уложення) не дублюють норми спеціальних законів, що регулюють правовий статус товариств з обмеженою відповідальністю та акціонерних товариств.

Глобалізація економічного життя і європейська орієнтація України вимагають оптимізації правового регулювання корпоративних відносин. У зв'язку з цим варто врахувати німецький досвід при вдосконаленні українського корпоративного законодавства.

Ключові слова: корпоративні відносини, господарські товариства, порівняльні аспекти корпоративного права, корпоративне право України і Німеччини, удосконалення законодавства України.

Швидкий розвиток корпоративних відносин і відповідно домінування серед комерційних організацій господарських товариств зумовлюють доціль-

ність удосконалення правового регулювання в цій сфері, що має бути адекватним і стану ринку, і тенденціям його розвитку як в Україні, так і на

транснаціональному рівні з огляду на глобалізаційні процеси в суспільному житті, включно з економічним.

Як відомо, однією з ознак цивілізованого ринку є його прозорість для всіх осіб, що беруть у ньому участь. Це стосується й учасників корпоративних відносин – як безпосередніх (акціонерів, зокрема), так і опосередкованих учасників (контрагентів господарських товариств, їх кредиторів, споживачів виробленої ними продукції/робіт/послуг). Так, наявність корпоративних конфліктів в акціонерному банку, зловживань посадових осіб його органів зазвичай негативно позначається на платоспроможності банку, що створює значні ризики для його клієнтів, контрагентів, акціонерів [1; 2, с. 272–273]. Тому так важливо для подібних осіб володіти не лише *фактичною інформацією* про фінансовий стан банку, а й про стан корпоративних відносин у ньому (що проблематично без відповідних правових знань). Хоча неплатоспроможність банків через зловживання – найбільш яскравий і резонансний приклад порушення інтересів осіб, що мають з ними договірні або корпоративні зв'язки, проте ця проблема актуальна в цілому для корпоративного сектору економіки.

Прозорість цивілізованої (або соціально спрямованої) ринкової економіки стосується і *правового регулювання відносин*, що складаються за такої системи господарювання, яке має бути оптимальним (без дублюючих, колізійних, застарілих норм), адекватним, ефективним, а головне – зрозумілим для пересічних їх учасників. Можливість орієнтуватися в правовому полі, звертаючись до дорогих послуг юристів лише

у складних випадках, – важлива умова функціонування інститутів громадянського суспільства (підприємництва, зокрема) та основних його учасників.

Глобалізаційні процеси в суспільстві вимагають урахування міжнародного і зарубіжного досвіду правового регулювання та правозастосування, хоча вітчизняна практика свідчить про фрагментарність та/або непослідовність його використання, що можна побачити, порівнявши регулювання корпоративних відносин в Україні (з її прагненням адаптувати своє законодавство до права ЄС [3]) і в Німеччині як одному із засновників Євросоюзу [4]. Хоча *проблема адаптації* цікавить усіх дослідників *корпоративних відносин* (І. В. Спасибо-Фатеєву, О. М. Вінник, О. Р. Кібенко, В. М. Кравчука та ін.), а особливо авторів монографічних праць з порівняльних аспектів корпоративно-правового регулювання (зокрема, О. Р. Кібенко, А. Пендак Сарбах [5; 6]), проте в означеному ракурсі (Україна – Німеччина) вона належним чином не висвітлювалася, хоча німецькі традиції правового регулювання в Україні були популярні здавна, про що свідчить і вітчизняна історія застосування Магдебурзького права.

Німецьке корпоративне право може слугувати прикладом оптимальності, а також ефективності, ґрунтовності, стабільності, що не виключає зумовлене змінами в економічному житті *корегування*. Корпоративні відносини в Німеччині регулюються прийнятим понад століття тому Законом «Про товариства з обмеженою відповідальністю» (понад 80 статей) [7] і «Акціонерним законом» (понад 400 статей) [8], а відносини, що виникають у процесі створення, функ-

ціонування та припинення персональних товариств – повного, командитного, негласного як суто договірних утворень, що не мають статусу юридичної особи, – Торговим уложенням (параграфи 105–237) [9]. У Цивільному [10] і Торговельному [9] уложеннях Німеччини відсутні норми про господарські товариства (ГТ), які дублюють положення вищезазначених законів, у результаті чого мінімізовані колізії, а також забезпечена можливість учасникам корпоративних відносин бути поінформованими/обізнаними про свої права, обов'язки, можливості захисту власних корпоративних інтересів та ін. на підставі одного акта законодавства, що важливо для учасників товариств з обмеженою відповідальністю (ТОВ) і меншоритарних акціонерів з їх скромними можливостями оплачувати дорогі послуги юристів.

Україна – значною мірою унікальна європейська держава з доволі складним і проблематичним правовим регулюванням корпоративних відносин, що істотно відрізняється від країн ЄС, зокрема Німеччини, оскільки корпоративно-правові норми закріплені в **низці актів законодавства** з дублюванням ряду норм і навіть закріпленням суперечливих положень, а саме:

– Цивільному кодексі України (ЦК України) [11, статті 113–162], що регулює правове становище господарських товариств і багато в чому дублює положення законів «Про господарські товариства» [12] і «Про акціонерні товариства» [13]; при цьому в ЦК [11] закріплені специфічні норми, що або відсутні в згаданих законах, або їм суперечать: так, ст. 155 ГК закріплена *норма* про негативні наслідки для акціонерного

товариства (АТ) в разі недотримання вимог про співвідношення фактичного капіталу / чистих активів товариства розміру заявленого (зафіксованого в статуті АТ) або закріпленого законом мінімального розміру статутного капіталу, виключена в 2011 р. [14] зі ст. 14 Закону «Про акціонерні товариства» [13]; у ст. 146 ЦК [11] передбачається можливість вибору ТОВ форм контролю за фінансово-господарською діяльністю його виконавчого органу в протиположності закріпленій в ст. 63 Закону «Про господарські товариства» вимозі формування ревізійної комісії ТОВ у складі не менше 3 членів, які є учасниками такого товариства (хоча в ст. 3 цього Закону закріплена можливість створення і функціонування ГТ з одним учасником, що, природно, виключає формування ревізійної комісії в згаданому складі);

– Господарському кодексі України (ГК України) [15], в якому глава 9 присвячена загальним засадам функціонування господарських товариств, а ст. 167 закріплює поняття корпоративних прав та корпоративних відносин; при цьому ст. 89 ГК в редакції Закону від 07.04.2015 р. [16] містить положення про відповідальність посадових осіб ГТ, які відсутні в ЦК України [11] і законах «Про господарські товариства» [12] і «Про акціонерні товариства» [13]; ч. 7 ст. 81 ГК містить *вилуго* про обов'язкову наявність у учасників повного товариства та повних учасників командитного товариства статусу зареєстрованого суб'єкта підприємництва, що відсутня в ЦК та Законі «Про господарські товариства»;

– Законі «Про господарські товариства» [12] (регулює відносини в господарських товариствах, крім АТ), який,

незважаючи на численні зміни та доповнення, містить положення, що суперечать нормам вищезазначених кодексів (зокрема, з питання форм контролю за фінансово-господарською діяльністю виконавчого органу ТОВ [12, ст. 63]) або не в повній мірі регулюють певні відносини (наприклад, відсутність у цьому акті закріплених у ГК вищезгаданих положень щодо вимог до учасників персональних товариств та ґрунтовних положень про відповідальність посадових осіб органів ГТ [12, ст. 23]);

– Законі «Про акціонерні товариства» [13], присвяченому регулюванню відносин, що виникають у процесі створення, функціонування та припинення АТ; разом з тим з цього акта були вилучені норми про наслідки недотримання АТ вимог про співвідношення розміру фактичного капіталу (чистих активів АТ) заявленому або мінімальному розміру статутного капіталу [13, ст. 14], хоча подібні положення були залишені в ст. 155 ГК України; також законодавець не визнав за необхідне доповнити ст. 63 цього Закону деталізованими положеннями про відповідальність посадових осіб органів АТ, обмежившись новою редакцією ст. 89 ГК України з даного питання [16, підп. 1 п. 3 розділу І];

– з 1 травня 2016 р. [16, підп. 5 п. 2 розділу І, п. 1 розділу ІІ] – Господарському процесуальному кодексі України (ГПК України), що закріплює порядок захисту інтересів ГТ у разі заподіяння товариству шкоди його посадовою особою шляхом пред'явлення учасником ГТ зі значною часткою в капіталі (не менше 10%) позову в інтересах товариства [17, ст. 28];

– спеціальними законами, що передбачають особливості корпоратив-

них відносин в акціонерних банках [18, статті 6, 14–46, 53], корпоративних інвестиційних фондах [19, статті 8–40], страхових компаніях [20, статті 2, 30, 31, 33, 34], фондових біржах [21, статті 20–27] та ін.

Якщо спеціальне регулювання корпоративних відносин окремими законами, що враховують особливості функціонування ГТ на певних ринках (банківських послуг, інвестиційному, страхування, фондовому та ін.), виправдано, то розпорошення загальних для звичайних господарських товариств норм у різних актах законодавства, а також їх дублювання породжує численні недоліки (у тому числі колізії і, як це не дивно для такого масованого регулювання, – прогалини, застарілі норми, часту зміну правового регулювання, лобіювання з боку олігархічних структур закріплення правових механізмів, які відповідають інтересам крупних акціонерів, але шкодять міноритаріям).

Для того щоб скласти цілісну картину правового регулювання корпоративних відносин в Україні, необхідно побудувати досить складну *порівняльну таблицю* із зазначенням, які корпоративні норми в якому акті містяться. Оскільки таку таблицю український законодавець, створюючи подібне регулювання, не вважав за потрібне скласти, застосування норм корпоративного законодавства, що містяться в різних нормативно-правових актах, складно навіть для юриста, не кажучи про пересічних учасників корпоративних відносин, особливо – для менш захищених (зокрема, для міноритарних акціонерів, учасників ТОВ з незначною часткою в капіталі товариства).

Варто згадати ще про одну специфіку українського корпоративного права: часті і нерідко необґрунтовані зміни до Закону «Про акціонерні товариства». Про це, зокрема, свідчать: згадане скасування *можливості подання похідних позовів* акціонерами та досить своєрідне її відновлення в ГПК України; легалізація 2011 р. можливості обрання членами наглядової ради акціонерів зі статусом юридичної особи [14, підп. 37 п. 1 розділу 1], що суперечило не лише світовій практиці, а й уможливило безкарність таких осіб за прийняття шкідливих для АТ рішень, оскільки відповідальність за подібні дії передбачена лише для посадових осіб органів АТ [13, ст. 63] (останні ж обов'язково мають бути фізичними особами [13, п. 15 ч. 1 ст. 2]). І хоча законодавець 2015 р. «схаменувся», закріпивши норму про необхідність обрання до складу наглядової ради АТ лише фізичних осіб [16, підп. 26 п. 10 розділу 1; 13, ч. 2 ст. 53], проте подібна нестабільність правового регулювання шкодить цивілізованому розвитку корпоративних відносин в Україні.

Підсумувати це коротке дослідження можна таким чином:

– ринкова економіка потребує оптимального правового регулювання корпоративних відносин, зрозумілого для пересічних їх учасників і вільного від колізій, застарілих норм, прогалин, інших вад;

– прикладом такого регулювання може слугувати корпоративне право Німеччини, вільне від дублюючих норм, з мінімізацією колізій та інших вад, попри наявність кількох джерел правового регулювання (Цивільне та Торговельне уложення, закони про окремі види торгових товариств – акціонерне та товариство з обмеженою відповідальністю);

– численність джерел корпоративного права України (відповідні норми ЦК, ГК, ГПК, а також закони про господарські та акціонерні товариства), прийнятих без належного розмежування предмета правового регулювання з метою уникнення суперечностей, дублюючих норм, інших вад, стало однією з причин численних недоліків *корпоративно-правового регулювання*, яке не стало **прозорим і зрозумілим** для пересічних учасників корпоративних відносин **джерелом правової інформації**;

– для забезпечення прозорості правового регулювання корпоративних відносин доцільно оптимізувати корпоративне право України на зразок німецького, очистивши його від дублюючих, колізійних, застарілих норм та прогалин, що надасть можливість рядовим учасникам корпоративних відносин мати якісну, зрозумілу і доступну інформацію про стан такого регулювання, що відповідає положенням Конституції України про забезпечення державою соціальної спрямованості відносин у сфері економіки [22, ст. 1, ч. 4 ст. 13];

– зміни до корпоративного законодавства (як, власне, до будь-яких нормативно-правових актів) мають бути виважені, обґрунтовані (серед іншого) і **світовим досвідом** регулювання корпоративних відносин (із зазначенням конкретних актів законодавства провідних країн світу та ЄС, а не їх трактування авторами чи замовниками таких змін). Без цього важко сподіватися на розуміння іноземними інвесторами *специфіки* українських реалій в обмін на інвестиції, такі бажані для вітчизняної економіки з її численними проблемами.

Список використаних джерел

1. Некрасова О. Передвісники банкрутства: як українцям не помилитися у виборі банку [Електронний ресурс] / О. Некрасова // «Finance.ua», 09.06.2016, 10:00. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/377637/peredvisnyku-bankrutstva-yak-ukrayintsyam-ne-pomylytysya-u-vybori-banku>.
2. Євченко Т. І. Банкрутство комерційних банків: причини виникнення та шляхи запобігання / Т. І. Євченко // Інновац. економіка. – 2013. – № 6 (44). – С. 272–275.
3. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 р. // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 15. – Ст. 1028.
4. Договір, укладаючий Європейське Союзство [Електронний ресурс] (Рим, 25 марта 1957 г.). – Режим доступу: <http://eulaw.ru/content/2001>.
5. Кібенко О. Р. Європейське корпоративне право на етапі фундаментальної реформи: перспективи використання європейського законодавчого досвіду у правовому полі України / О. Р. Кібенко. – Х. : Страйд, 2005. – 432 с.
6. Кібенко О. Право товариств (company law): порівняльно-правовий аналіз *acquis* Європейського Союзу та законодавства України / О. Кібенко, А. Пендак Сарбах. – К. : Юстініан, 2006. – 496 с.
7. Закон об обществах с ограниченной ответственностью от 20.04.1892 г. // Германское право. Часть II : Германское Торговое уложение и другие законы. – М., 1996. – С. 328–354.
8. Акционерный закон от 06.09.1965 г. // Германское право. Часть II : Германское Торговое уложение и другие законы. – М., 1996. – С. 163–327.
9. Торговое уложение от 10.05.1897 г. // Германское право. Часть II : Германское Торговое уложение и другие законы. – М., 1996. – С. 15–162.
10. Гражданское уложение от 18.08.1896 г. // Германское право. Часть I : Гражданское уложение. – М., 1996. – С. 13–551.
11. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Голос України. – 2003. – 12–13 берез.
12. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.
13. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2008. – № 50–51. – Ст. 384.
14. Про внесення змін до Закону України «Про акціонерні товариства» щодо вдосконалення механізму діяльності акціонерних товариств : Закон України від 03.02.2011 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 35. – Ст. 344.
15. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Голос України. – 2003. – 14 берез.
16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів : Закон України від 07.04.2015 р. // Офіц. вісн. України. – 2015. – № 37. – Ст. 1110.
17. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.
18. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. // Уряд. кур'єр. – 2001. – 17 січ.
19. Про інститути спільного інвестування : Закон України від 05.07.2012 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2013. – № 29. – Ст. 337.
20. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
21. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.
22. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

References

1. *Olga Nekrasova*. Peredvisnyku bankrutstva: yak ukrayintsyam ne pomylytysya u vybori banku (Forerunner of bankruptcy: how Ukrainian not to be mistaken in choosing a bank). News.finance.ua. Retrieved from <http://news.finance.ua/ua/news/-/377637/peredvisnyku-bankrutstva-yak-ukrayintsyam-ne-pomylytysya-u-vybori-banku> [in Ukrainian].

2. Evenko T. I. (2013). Bankrutstvo komerciyynyh bankiv: prychnyny vynyknennya ta shlyahy zapobigannya [The bankruptcy of commercial banks: causes and ways to prevent]. *Інноваційна економіка / Innovative economy*. 6 (44), 272-273 [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 r. «Pro Zagalnodержavnu programu adaptaciji zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Evropejskogo Sojuzu» [The Law of Ukraine On the State Program for Adaptation of Ukrainian Legislation to the Legislation of the European Union]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1629-15> [in Ukrainian].
4. Dogovor, uchrezhdajuschiy Yevropejskoie soobshchestvo (Rim, 25 marta 1957 g. [Treaty establishing the European Community (Rome, March 25, 1957)]. *eulaw.ru*. Retrieved from <http://eulaw.ru/content/2001>. [in Russian].
5. Kibenko O. R. (2005). Yevropejske korporatyvne pravo na etapi fundamentalnoji reformy: perspektyvy vykorystannia jevropejskogo zakonodavchogo dosvidu u pravovomu poli Ukrainy [Kibenko OR European Corporate Law at the stage of fundamental reforms: prospects of European legislative experience in the legal field of Ukraine]. – Kharkiv: Stride, 2005, 432 p. [in Ukrainian].
6. Kibenko O. R., Pendak Sarbah A. (2006). *Pravo tovarystv* (company law): porivnialno-pravovy analiz acquis YeS ta zakonodavstva Ukrainy [Kibenko O., Pendak Sarbu A. Right of companies (company law): a comparative legal analysis acquis of the EU and Ukraine]. – Kyiiv: Yustinian. 2006, 496 p. [in Ukrainian].
7. Zakon ob obshchestvah s ogranichennoi otvetstvennostiu ot 20.04.1892 h. Germaskoie pravo. Chast vtoroia. Germanskoie Torhovoie ulozheniie i druihe zakony [1996] [The German Law on Limited Liability Companies dated 04.20.1892. The German law. Part II. German Commercial Code and other laws]. – Moskow, 1996, p. 328-354. [in Russian].
8. Aktsyonernyy zakon ot 06.09.1965 h. Hermanskoe pravo. Chast' II. Hermanskoye Torhovoye ulozheniye y druihe zakony [1996]. [The Joint Stock Companies Act dated 09.06.1965. The German law. Part II. German Commercial Code and other laws (1996)]. – Moskow, 1996, p. 163-327. [in Russian].
9. Torhovoye ulozheniye ot 10.05.1897 h. Hermanskoe pravo. Chast' II. Hermanskoye Torhovoye ulozheniye y druihe zakony [1996]. [Commercial Code dated 10.05.1897. The German law. Part II. German Commercial Code and other laws]. – Moskow, 1996, p. 15-162. [in Russian].
10. Hrazhdanskoye ulozheniye ot 18.08.1896 h. Hermanskoe pravo. Chast' I. Hrazhdanskoye ulozheniye [1996]. [Civil Code dated 18.08.1896. The German law. Part I. Civil Code]. Moskow, 1996, p. 13-551 [in Russian].
11. Tsyvil'nyy kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. [Civil Code of Ukraine dated 16.01.2003]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
12. Zakon Ukrainy vid 19.09.1991 r. «Pro hospodars'ki tovarystva» [Law of Ukraine dated 19.09.1991 p. «On Business Associations»]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
13. Zakon Ukrainy vid 17.09.2008 r. «Pro aktsionerni tovarystva» [Law of Ukraine dated 17.09.2008. «On Joint Stock Companies»]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
14. Zakon Ukrainy vid 03.02.2011 r. «Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrainy «Pro aktsionerni tovarystva» shchodo vdoskonalennya mekhanizmu diyal'nosti aktsionernykh tovarystv» [Law of Ukraine dated 03.02.2011. «On Amendments to the Law of Ukraine «On Joint Stock Companies» to improve the mechanism of joint stock companies activity»]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2994-17>.
15. Hospodars'kyi kodeks Ukrainy: Pryynatyi Verkhovnoyu Radoyu Ukrainy 16.01.2003 r. [Economic Code of Ukraine dated 16.01.2003]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
16. Zakon Ukrainy vid 07.04.2015 r. «Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zakhystu prav investoriv» [Law of Ukraine dated 07.04.2015 on amendments to some legislative acts of Ukraine on protection of investors' rights]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/289-19>.
17. Hospodars'kyi protsesual'nyy kodeks Ukrainy: Pryynatyi Verkhovnoyu Radoyu Ukrainy 06.11.1991 r. [Commercial Procedure Code of Ukraine dated 11.06.1991]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.

18. Zakon Ukrainy vid 07.12.2000 r. «Pro banky i bankivs'ku diyal'nist'» [Law of Ukraine dated 07.12.2000. «On banks and banking activity»]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
19. Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 r. «Pro instytuty spil'noho investuvannya» [Law of Ukraine dated 05.07.2012. «On institutions of joint investment»]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>.
20. Zakon Ukrainy vid 07.03.1996 r. «Pro strakhuvannya» [Law of Ukraine dated 07.03.1996. «On insurance»]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
21. Zakon Ukrainy vid 23.02.2006 r. «Pro tsinni papery ta fondovyy rynok» [Law of Ukraine dated 23.02.2006. «On securities and stock market»]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
22. Konstytutsiya Ukrainy: Pryunyata Verkhovnoyu Radoyu Ukrainy 28.06.1996 r. [The Constitution of Ukraine dated 28.06.1996]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Винник О. М., доктор юридических наук, професор, член-корреспондент Національної академії правових наук України, Україна, г. Киев

Правовое регулирование корпоративных отношений: проблема оптимизации

Статья посвящена проблемам оптимизации правового регулирования корпоративных отношений в Украине с учетом европейского (в частности, немецкого) опыта. Украина – едва ли ни единственная страна в Европе, имеющая весьма сложное правовое регулирование корпоративных отношений, которое обеспечивается несколькими кодексами и законами. В частности, Гражданский кодекс и Хозяйственный кодекс Украины закрепляют правовые основы корпоративных отношений, Хозяйственный процессуальный кодекс – процедуру предъявления производного иска акционером/участником хозяйственного общества в интересах последнего в спорах о причинении вреда должностным лицом такого общества. Законы «О хозяйственных обществах» и «Об акционерных обществах» регулируют отношения в соответствующих компаниях более детально. Результатом подобного регулирования стало наличие многочисленных дублирующих норм, коллизий и в то же время – пробелов, устаревших норм, нестабильность регулирования.

В отличие от Украины, Германии удалось избежать большинства вышеупомянутых недостатков: кодифицированные акты (Гражданское и Торговое уложения) не дублируют нормы специальных законов, регулирующих правовой статус обществ с ограниченной ответственностью и акционерных обществ. В результате регулирование корпоративных отношений в Германии более оптимально, нежели в Украине. Это соответствует принципу прозрачности рыночных отношений и их правового регулирования и позволяет рядовым участникам корпоративных отношений самостоятельно руководствоваться нормами корпоративного права, пользуясь услугами корпоративных юристов только в сложных ситуациях.

Глобализация экономической жизни и европейская ориентация Украины требуют оптимизации правового регулирования корпоративных отношений. В связи с этим стоит учесть немецкий опыт при совершенствовании украинского корпоративного законодательства.

Ключевые слова: корпоративные отношения, хозяйственные общества, сравнительные аспекты корпоративного права, корпоративное право Украины и Германии, совершенствование законодательства Украины.

Vinnyk O. M., Doctor of Legal Sciences, professor, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

**Legal Regulation of Corporate Relations:
the Problem of Optimization**

Problem setting. *The purpose of this article is a comparative study of Ukrainian to German Company Law for the purpose of improving the legal regulation of corporate relations in Ukraine. Analysis of resent researches and publications. Most researchers of Ukrainian corporate relations involved (to some extent) in comparative aspect of corporate relations in Ukraine and Germany, and only some of them specially devoted his work to this subject (from the perspective of European integration – Kibenko OR, Pendak A. Sarbuh). But modern legal science has lack of papers specially devoted to this topic.*

Article's main body. *Ukraine – the only country in Europe that has perhaps the most difficult legal regulation of corporate relations, which is made by several series of codes and laws. Thus, the Civil Code and Commercial Code of Ukraine define the basic principles of corporate relations, Commercial Procedure Code – the procedure of a derivative suit, that brought by a shareholder/a member of a business company on behalf of a company against a third party. Laws «On business companies» and «On joint stock companies» regulate the relations in the respective companies more thoroughly. The result of this regulation was the presence of numerous duplicated rules, collisions and at the same time – gaps/ lacunas, outdated rules, unstable regulation.*

In contradistinction to Ukraine, Germany has avoided most of the above defects: codified acts (Civil and Commercial) don't duplicate the rules of special laws that regulate the legal status of limited liability companies and joint stock companies. As a result, regulation of corporate relations in Germany is more optimal than it is in Ukraine. It corresponds to the principle of transparency of market relations and their legal regulation and allow ordinary members of corporate relations to use the norms of corporate law, using the services of corporate lawyers only in difficult cases.

The globalization of economic life and European orientation of Ukraine requires optimization of legal regulation of corporate relations. The German experience is useful in improving Ukrainian corporate law.

Key words: corporate relations, company law, comparative aspects of company law, Ukrainian company law, German company law, improvement of Ukrainian legislation.